

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถาม

เรื่อง

การศึกษาบทบัญญัติกฎหมายอิสลามและการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับมะฮัร กรณีศึกษา อ.จะนะ

จ.สงขลา

คำชี้แจง กรุณาเติมข้อความลงในช่องว่าง (.....) หรือกาเครื่องหมาย / ลงใน ในแบบสอบถามแต่ละข้อตามความจริง (สำหรับสัปดาห์)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่ในตำบล

- 1 ต. บ้านนา 2 ต. จะโหนด
3 ต. นาทับ 4 ต. สะพานไม้แก่น

2. อายุ..... ปี

3. เพศ

- 1 ชาย 2 หญิง

4. สถานภาพ

- 1 โสด 2 สมรส
3 หย่าร้าง 4 อื่น ๆ โปรดระบุ

5. รายได้ต่อเดือน

- 1 ต่ำกว่า 6,001 บาท 2 6,001 – 10,000

3 ○ 10,001 – 20,000

4 ○ มากกว่า 20,000 บาท

6. การศึกษาด้านสามัญ

1. ○ ป.4 หรือเทียบเท่า 2. ○ ป.6 หรือเทียบเท่า 3. ○ ม.3 หรือเทียบเท่า

4. ○ ม.6 หรือเทียบเท่า 5. ○ ปริญญาตรี 6. ○ ปริญญาโท

7. ○ อื่นๆ โปรดระบุ.....

7. การศึกษาศาสนาอิสลาม

1. ○ ในระบบโรงเรียนอย่างเดียว

2. ○ นอกโรงเรียนอย่างเดียว (ปอเนาะ)

3. ○ ทั้งสองระบบ

8. ระยะเวลาในการศึกษา ปี

9. ท่านจบการศึกษาด้านศาสนาชั้นสูงสุดระดับใด

1. ○ อิบติดาอีย์

2. ○ มุตะวัสสิฎ

3. ○ ชานาเวีย

4. ○ ปริญญาตรี

5. ○ ปริญญาโท

6. ○ อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 ความเข้าใจเกี่ยวกับมะฮัร

10. ท่านทราบความหมายของมะฮัรหรือไม่

1 ○ ทราบ

2 ○ ไม่ทราบ

3 ○ ไม่แน่ใจ

11. ท่านคิดว่ามะฮัรกับสินสอดความหมายเหมือนกันหรือไม่

1 ○ เหมือน

2 ○ ไม่เหมือน

3 ○ ไม่แน่ใจ

12. ท่านทราบความหมายของสินสอดหรือไม่

1 ○ ทราบ

2 ○ ไม่ทราบ

3 ○ ไม่แน่ใจ

13. ท่านคิดว่ามะฮัรกับเสาดี้กความหมายเดียวกันหรือไม่

1 ○ เหมือน

2 ○ ไม่เหมือน

3 ○ ไม่แน่ใจ

14. ท่านทราบความหมายของของมะฮัรมุสัมมาหรือไม่

- 1 ○ ทราบ 2 ○ ไม่ทราบ 3 ○ ไม่แน่ใจ
15. ท่านทราบความหมายของมะฮัรมิฮิลหรือไม่
- 1 ○ ทราบ 2 ○ ไม่ทราบ 3 ○ ไม่แน่ใจ
16. การสมรสที่ไม่ระบุมะฮัรขณะสัญญาสมรสใช้ได้หรือไม่
- 1 ○ ใช้ได้ 2 ○ ใช้ไม่ได้ 3 ○ ไม่แน่ใจ
17. สิ่งที่น่ามาเป็นมะฮัรจะต้องเป็นเงินและทองเท่านั้น
- 1 ○ ใช่ 2 ○ ไม่ใช่ 3 ○ ไม่แน่ใจ
18. ภริยาคือผู้ที่มีสิทธิในมะฮัรทั้งหมด
- 1 ○ ใช่ 2 ○ ไม่ใช่ 3 ○ ไม่แน่ใจ
19. พ่อและแม่มีสิทธิในส่วนของมะฮัรด้วย
- 1 ○ ใช่ 2 ○ ไม่ใช่ 3 ○ ไม่แน่ใจ
20. การสอนอัลกุรอานให้นางใช้เป็นค่ามะฮัรได้ ตามทัศนะมัชฮับฮาฟีอี
- 1 ○ ใช่ 2 ○ ไม่ใช่ 3 ○ ไม่แน่ใจ
21. การทำงานรับใช้นางก่อนการสมรสใช้เป็นค่ามะฮัรได้ตามทัศนะมัชฮับฮาฟีอี
- 1 ○ ใช่ 2 ○ ไม่ใช่ 3 ○ ไม่แน่ใจ
22. อิสลามไม่ได้กำหนดอัตราสูงสุดของมะฮัร
- 1 ○ ใช่ 2 ○ ไม่ใช่ 3 ○ ไม่แน่ใจ
23. จำนวนน้อยสุดของมะฮัรตามทัศนะมัชฮับฮาฟีอีคือ ทุกสิ่งที่เรียกว่าทรัพย์สินที่สามารถตีราคาได้ โดยทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจ
- 1 ○ ใช่ 2 ○ ไม่ใช่ 3 ○ ไม่แน่ใจ
24. สิ่ง que เพิ่มจากอัตรามะฮัรที่ได้ตกลงกันในสัญญาสมรสตามทัศนะของมัชฮับฮาฟีอีถือว่าเป็นของกำนัลไม่สามารถเรียกคืนได้เมื่อคู่สามีภริยาหย่าร้างกันก่อนมีการร่วมประเวณี
- 1 ○ ใช่ 2 ○ ไม่ใช่ 3 ○ ไม่แน่ใจ

25. มะฮัรนั้นจ่ายแบบผ่อนผันได้ตามทัศนะมัซฮับชาฟีอี
 1๐ ใช่ 2๐ ไม่ใช่ 3๐ ไม่แน่ใจ
26. เมื่อเกิดการหย่าร้างระหว่างคู่สามีภรรยาหลังจากมีการร่วมประเวณี
 สามีไม่สามารถเรียกค่ามะฮัรคืนได้ตามทัศนะมัซฮับชาฟีอี
 1๐ ใช่ 2๐ ไม่ใช่ 3๐ ไม่แน่ใจ
27. เมื่อเกิดการหย่าร้างระหว่างคู่สามีภรรยา ก่อนมีการร่วมประเวณี
 สามีมีสิทธิ์เรียกค่ามะฮัรคืนได้เพียงครั้งหนึ่งตามทัศนะมัซฮับชาฟีอี
 1๐ ใช่ 2๐ ไม่ใช่ 3๐ ไม่แน่ใจ
28. ทัศนะมัซฮับชาฟีอีในการพิจารณามะฮัรมิยึดกับบุคคลที่
 ใกล้ชิดที่สุดคือพี่น้องสาวที่พ่อแม่เดียวกัน
 1๐ ใช่ 2๐ ไม่ใช่ 3๐ ไม่แน่ใจ

ตอนที่ 3 เรื่องการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับมะฮัร

29. ขณะท่านสมรสบุตรของท่าน ท่านนำกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับ
 เรื่องมะฮัรมาพิจารณาหรือไม่ (เฉพาะครอบครัวที่มีบุตรสมรสแล้ว)
 1๐ พิจารณา 2๐ ไม่พิจารณา
 เพราะเหตุใด.....

30. ท่านจัดการกับมะฮัรของลูกสาวของท่านอย่างไร (เฉพาะครอบครัวที่
 มีบุตรสมรสแล้ว)
 1๐ เอามาใช้จ่ายเอง 2๐ มอบให้ลูกสาวทั้งหมด
 เพราะเหตุใด.....

31. ท่านนำฐานะการเงินมาพิจารณาในการกำหนดอัตรามะฮัรหรือไม่
 1๐ พิจารณา 2๐ ไม่พิจารณา

เพราะเหตุใด.....

32. ท่านนำระดับการศึกษามาพิจารณาในการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมหรือไม่

1○ พิจารณา 2○ ไม่พิจารณา

เพราะเหตุใด.....

33. ท่านนำวงศ์ตระกูลมาพิจารณาในการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมหรือไม่

1○ พิจารณา 2○ ไม่พิจารณา

เพราะเหตุใด.....

34. ท่านจะเรียกค่ามะฮัรบุตรสาวของท่านระดับใด

1○ 50,000 – 100,000 2○ 100,000 ขึ้นไป

เพราะเหตุใด.....

35. ที่ผ่านมามีท่านเรียกค่ามะฮัรของลูกสาวของท่านเท่าใด (เฉพาะครอบครัวที่มีบุตรสมรสแล้ว)

1○ 50,000 – 100,000 2○ 100,001 ขึ้นไป

เพราะเหตุใด.....

36. ท่านเคยนำค่ามะฮัรมาใช้ในการจัดงานวาสิมะฮุโดยไม่ต้องขอจากลูกหรือไม่ (เฉพาะครอบครัวที่มีบุตรสมรสแล้ว)

1○ เคยเอา 2 ○ ไม่เคยเอา

เพราะเหตุใด.....

37. หากลูกชายของท่านได้สมรสแต่ต้องหย่าร้างกันโดยที่ยังไม่ได้อยู่ร่วมกันท่านจะเรียกมะฮัรคืนอย่างไร

1○ เอาคืนครึ่งหนึ่ง 2○ เอาคืนทั้งหมด

เพราะเหตุใด.....
.....

38. หากลูกสาวของท่านได้สมรสแต่ต้องหย่าร้างกันโดยที่ยังไม่ได้อยู่
ร่วมกันท่านจะคืนมะฮัรให้ฝ่ายสามีอย่างไร

1○ คืนครึ่งหนึ่ง 2○ คืนทั้งหมด

เพราะเหตุใด.....
.....

39. หากท่านได้เพิ่มเงินหรือทอง นอกเหนือจากมะฮัรที่ท่านได้
ตกลงกันไว้ให้กับหญิง แต่เมื่อสมรสแล้วทั้งสองไม่ได้อยู่ร่วมกัน
ท่านจะทำการกับสิ่งที่เพิ่มจากมะฮัร

1○ เอาคืน 2○ ไม่เอาคืน

เพราะเหตุใด.....
.....

40. หากท่านเป็นฝ่ายหญิงจากสิ่งที่เพิ่มบนมะฮัรที่ได้ตกลงกันไว้
เมื่อสมรสแล้วไม่ได้อยู่ร่วมกัน ท่านจะทำการกับสิ่งที่เพิ่ม
จากมะฮัร

1○ คืนให้สามี 2○ ไม่คืนให้สามี

เพราะเหตุใด.....

41. หากลูกของท่านเรียนจบปริญญาตรี ท่านจะเรียกค่ามะฮัรเท่าไร

1○ ต่ำกว่า 50,000 บาท 2○ 50,001 ขึ้นไป

เพราะเหตุใด.....
.....

ตอนที่ 4 เรื่องผลกระทบที่เกิดจากสาเหตุเรียกค่ามะฮัร

42. จากการสมรสลูกๆของท่าน ท่านเคยประสบปัญหาเรื่อง
อัตรามะฮัรหรือไม่

1 มีปัญหา 2 ไม่มีปัญหา

43. ท่านเคยยืมเงินมาเป็นค้ำมะฮัรลูกบ้างหรือไม่

1 เคยยืม 2 ไม่เคยยืม

44. ท่านเคยยกเลิกการสมรสลูกๆจากสาเหตุการเรียกค้ำมะฮัรหรือไม่

1 มี 2 ไม่มี

เพราะเหตุใด.....

.....

45. ลูกๆของท่านที่ยังไม่ได้สมรส ท่านคิดว่าส่วนหนึ่งจากสาเหตุคือ
ค้ำมะฮัรมีหรือไม่

1 มี 2 ไม่มี

เพราะเหตุใด.....

.....

46. ลูกๆของท่านต้องไปสมรสกับคนต่างศาสนิก เนื่องมาจากสาเหตุการ
เรียกค้ำมะฮัรของมุสลิมด้วยกันมีหรือไม่

1 มี 2 ไม่มี

เพราะเหตุใด.....

.....

47. ลูกของท่านมีความรักและชอบกับมุสลิมด้วยกัน แต่ท่านไม่กล้า
ไปสู่ขอเพราะกลัวการเรียกมะฮัรสูงมีหรือไม่

1 มี 2 ไม่มี

เพราะเหตุใด.....

.....

48. ท่านยอมหรือไม่หากชนต่างศาสนิกให้ค้ำมะฮัรสูงเป็นสืบท่าของ
ปกติเพื่อสมรสกับลูกของท่าน

1 ยินยอม 2 ไม่ยินยอม

เพราะเหตุใด.....

.....

49. คนดีมีศาสนา แต่ไม่มีคำมะฮัร กับคนร่ำรวยแต่ไม่เคยเรียนศาสนาเลย
มาสู่ขอลูกสาวของท่าน ท่านจะเลือกใคร

1 คนดีมีศาสนา 2 คนร่ำรวย

เพราะเหตุใด.....

.....

50. บุตรของท่าน ไม่คิดจะมีคู่ครองกับคนที่เป็นมุสลิมด้วยกัน อันเนื่องมาจาก
สาเหตุมะฮัรมีหรือไม่

1 มี 2 ไม่มี

เพราะเหตุใด.....

.....

51. ท่านเคยขายทรัพย์สินสมบัติ เพื่อเป็น คำมะฮัร ให้กับลูกมีหรือไม่

1 มี 2 ไม่มี

เพราะเหตุใด.....

.....

52. ท่านเคยต่อรองอัตรามะฮัร ในการสมรสลูกของท่านบ้างหรือไม่

1 ต่อรอง 2 ไม่ต่อรอง

เพราะเหตุใด.....

.....

แบบสอบถาม

เรื่อง

การศึกษาบทบาทสัญลักษณ์อิสลามและการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับมะฮัร กรณีศึกษา อ.จะนะ
จ.สงขลา

คำชี้แจง กรุณาเติมข้อความลงในช่องว่าง (.....) หรือกาเครื่องหมาย / ลงใน ในแบบ
สอบถามแต่ละข้อตามความจริง (สำหรับอหามัม)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่ในตำบล

- 1 ต. บ้านนา 2 ต. จะโหนด
3 ต. นาทับ 4 ต. สะพานไม้แก่น

2. อายุ..... ปี

3. รายได้ต่อเดือน

- 1 ต่ำกว่า 6,001 บาท 2 6,001 – 10,000
3 10,001 – 20,000 4 มากกว่า 20,000 บาท

4. การศึกษาด้านสามัญ

1. ป.4 หรือเทียบเท่า 2. ป.6 หรือเทียบเท่า
 3. ม.3 หรือเทียบเท่า 4. ม.6 หรือเทียบเท่า
 5. ปริญญาตรี 6. ปริญญาโท
 7. อื่นๆ โปรดระบุ.....

5. การศึกษาศาสนาอิสลาม

1. ในระบบโรงเรียนอย่างเดียว
 2. นอกโรงเรียนอย่างเดียว (ปอเนาะ)
 3. ทั้งสองระบบ

6. ระยะเวลาในการศึกษา ปี

7. ท่านจบการศึกษาด้านศาสนาชั้นสูงสุดระดับใด

1. อิบติดาอียี 2. มุตะวัตสิฎ
 3. ชานาวีย 4. ปริญญาตรี
 5. ปริญญาโท 6. อื่นๆ โปรดระบุ.....

**ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ของประชาชนในหมู่บ้าน
เกี่ยวกับบทบัญญัติกฎหมายอิสลามเรื่องมะฮัร ตามความคิดเห็นของท่าน**

8. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของมะฮัรตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม

- 1 มากที่สุด 2 มาก 3 ปานกลาง
 4 น้อย 5 น้อยที่สุด 6 ไม่เข้าใจเลย

9. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้ที่มีสิทธิรับมะฮัรตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม

- 1 มากที่สุด 2 มาก 3 ปานกลาง
 4 น้อย 5 น้อยที่สุด 6 ไม่เข้าใจเลย

10. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราการเรียกมะฮัรตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม

1○ มากที่สุด	2○ มาก	3○ ปานกลาง
4○ น้อย	5○ น้อยที่สุด	6○ ไม่เข้าใจเลย

11. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราต่ำสุดของมะฮัร ตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม

1○ มากที่สุด	2○ มาก	3○ ปานกลาง
4○ น้อย	5○ น้อยที่สุด	6○ ไม่เข้าใจเลย

12. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ อัตราสูงสุดของมะฮัร ตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม

1○ มากที่สุด	2○ มาก	3○ ปานกลาง
4○ น้อย	5○ น้อยที่สุด	6○ ไม่เข้าใจเลย

13. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียกมะฮัรคืนในกรณีที่ยังไม่อยู่ร่วมกัน ตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม

1○ มากที่สุด	2○ มาก	3○ ปานกลาง
4○ น้อย	5○ น้อยที่สุด	6○ ไม่เข้าใจเลย

14. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การเรียกมะฮัรคืนในกรณีที่ได้อยู่ร่วมกันแล้ว ตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม

1○ มากที่สุด	2○ มาก	3○ ปานกลาง
4○ น้อย	5○ น้อยที่สุด	6○ ไม่เข้าใจเลย

15. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ สิ่งที่น่ามาเป็นมะฮัรได้ตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่เข้าใจเลย

16. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมายของมะฮัรมิยิล

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่เข้าใจเลย

17. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมายของมะฮัรมุตัมมา

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่เข้าใจเลย

18. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กรณีที่ต้องจ่ายมะฮัรมิยิล

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่เข้าใจเลย

19. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การจ่ายมะฮัรแบบผ่อนผัน

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่เข้าใจเลย

20. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การคืนสิ่งเพิ่มจากมะฮัร เมื่อหย่าร้างกัน โดยที่ไม่ได้อยู่ร่วมกัน

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่เข้าใจเลย

21. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักการพิจารณา อัตรามะฮัรมิยิล

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่เข้าใจเลย

**ตอนที่ 3 ความคิดเห็นด้านการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับมะฮัรของประชาชนในหมู่บ้าน
มีการนำบทบัญญัติกฎหมายอิสลามมาปฏิบัติมากน้อยเพียงใด**

22. มีการนำบทบัญญัติกฎหมายอิสลามเรื่องมะฮัรมาปฏิบัติในการสมรส

1○ มากที่สุด	2○ มาก	3○ ปานกลาง
4○ น้อย	5○ น้อยที่สุด	6○ ไม่มีเลย

23. พ่อแม่คือเจ้าของกรรมสิทธิ์ในมะฮัร

1○ มากที่สุด	2○ มาก	3○ ปานกลาง
4○ น้อย	5○ น้อยที่สุด	6○ ไม่มีเลย

24. มะฮัรคือสิทธิของภรรยา พ่อแม่ไม่มีสิทธิ์หากนางไม่อนุญาต

1○ มากที่สุด	2○ มาก	3○ ปานกลาง
4○ น้อย	5○ น้อยที่สุด	6○ ไม่มีเลย

25. เอรระดับการศึกษามาพิจารณาอัตรามะฮัร

1○ มากที่สุด	2○ มาก	3○ ปานกลาง
4○ น้อย	5○ น้อยที่สุด	6○ ไม่มีเลย

26. เอาจศักระกุลมาพิจารณาอัตรามะฮัร

1○ มากที่สุด	2○ มาก	3○ ปานกลาง
4○ น้อย	5○ น้อยที่สุด	6○ ไม่มีเลย

27. เอาฐานะการเงินมาพิจารณาอัตรามะฮัร

1○ มากที่สุด	2○ มาก	3○ ปานกลาง
4○ น้อย	5○ น้อยที่สุด	6○ ไม่มีเลย

28. มีการเรียกอัตรามะฮัรสูงในหมู่บ้าน

1○ มากที่สุด	2○ มาก	3○ ปานกลาง

- 40 น้อย 50 น้อยที่สุด 60 ไม่มีเลย
29. มีการเรียกอัตราภาระหนี้ในหมู่บ้าน
- 10 มากที่สุด 20 มาก 30 ปานกลาง
40 น้อย 50 น้อยที่สุด 60 ไม่มีเลย
30. มีการเอาค่าภาระมาลงทุนในงานวาลิมะฮ์
- 10 มากที่สุด 20 มาก 30 ปานกลาง
40 น้อย 50 น้อยที่สุด 60 ไม่มีเลย
31. ชายมีการเรียกภาระหนี้ทั้งหมด กรณีที่มีการสมรสกันแต่ยังไม่ได้
อยู่ร่วมกัน
- 10 มากที่สุด 20 มาก 30 ปานกลาง
40 น้อย 50 น้อยที่สุด 60 ไม่มีเลย
32. ชายมีการเรียกอัตราภาระหนี้ครั้งหนึ่ง กรณีที่มีการสมรสกันแต่ยัง
ไม่ได้อยู่ร่วมกัน
- 10 มากที่สุด 20 มาก 30 ปานกลาง
40 น้อย 50 น้อยที่สุด 60 ไม่มีเลย
33. หญิงไม่คืนสิ่งที่เพิ่มจากภาระหนี้ในกรณีที่อยู่ร่วมกันไม่ได้
- 10 มากที่สุด 20 มาก 30 ปานกลาง
40 น้อย 50 น้อยที่สุด 60 ไม่มีเลย
34. ชายมีการเรียกสิ่งที่เพิ่มจากภาระหนี้ ในกรณีที่อยู่ร่วมกันไม่ได้
- 10 มากที่สุด 20 มาก 30 ปานกลาง
40 น้อย 50 น้อยที่สุด 60 ไม่มีเลย

35. หญิงคนหนึ่งที่เพิ่มจากมะฮัรให้กับชาย ไม่ว่าชายจะมีการเรียกหรือ
หรือไม่

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่มีเลย

36. มีการเลื่องลือในการเรียกค่ามะฮัรสูงในหมู่บ้าน

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่มีเลย

37. เป็นที่ยอมรับในสังคมว่าหมู่บ้านของท่านเรียกอัตรามะฮัร

เหมาะสมตามกฎหมายอิสลาม

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่เป็นที่ยอมรับเลย

38. อัตรามะฮัรที่ระบุในขณะสมรสมีจำนวนน้อยกว่ามะฮัรที่เรียกจริง

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่เป็นที่ยอมรับเลย

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการเรียกค่ามะฮัรของประชาชน
ในหมู่บ้านของท่าน

39. ในหมู่บ้านของท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียกอัตรามะฮัร

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่มีเลย

40. ความพึงพอใจของฝ่ายหญิงในอัตราการเรียกมะฮัรในหมู่บ้าน

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่พอใจเลย

41. ความพึงพอใจของฝ่ายชายต่ออัตราการเรียกค่ามะฮัรในหมู่บ้าน

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่พอใจเลย

42. มีการยืมเงินเพื่อจ่ายค่ามะฮัรลูกในหมู่บ้าน

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่มีเลย

43. ในหมู่บ้านท่านมีการสมรสกับต่างศาสนิกอันเนื่องจากการเรียก
ค่ามะฮัร

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่มีเลย

44. ในหมู่บ้านมีชายโสดที่ไม่ได้สมรสเพราะสาเหตุจากการเรียก
ค่ามะฮัร

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่มีเลย

45. ในหมู่บ้านท่านมีหญิงโสดที่ไม่ได้สมรสอันเนื่องมาจากสาเหตุเรียก
ค่ามะฮัร

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่มีเลย

46. ในหมู่บ้านมีการประพฤติดิถีประเวณีอันเนื่องมาจากสาเหตุเรียก
ค่ามะฮัร

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง
4○ น้อย 5○ น้อยที่สุด 6○ ไม่มีเลย

47. ในหมู่บ้านท่านมีการหนีตามกันอันเนื่องจากสาเหตุการเรียกมะฮัร

- 1○ มากที่สุด 2○ มาก 3○ ปานกลาง

40 น้อย 50 น้อยที่สุด 60 ไม่มีเลย

48. ในหมู่บ้านท่านมีการขายทรัพย์สินสมบัติเพื่อเป็นอัตราค่ามะฮัร

10 มากที่สุด 20 มาก 30 ปานกลาง

40 น้อย 50 น้อยที่สุด 60 ไม่มีเลย

49. หมู่บ้านของท่านมีการเลื่องลือในการเรียกค่ามะฮัรสูง

10 มากที่สุด 20 มาก 30 ปานกลาง

40 น้อย 50 น้อยที่สุด 60 ไม่มีเลย

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

นาเสด เป็นแหละแหนะ ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนดัสติกีหะยะ จะนะ .2549. ผู้ให้สัมภาษณ์,

19 กุมภาพันธ์ 2549

วิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ, กรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา . 2547. ผู้ให้สัมภาษณ์,

15 กรกฎาคม 2547

สะกะรียา สาเมาะ, ครูใหญ่โรงเรียนจริยธรรมศึกษามูลนิธิ จะนะ .2549. ผู้ให้สัมภาษณ์,

20 กุมภาพันธ์ 2549

อะห์มัด สาดิ, โต้ะครูปอเนาะอันนิซอมียะฮ์อัลอิสลามียะฮ์ จะนะ .2547. ผู้ให้สัมภาษณ์,

16 กรกฎาคม 2547

อาศิส พิทักษ์คุมพล ประธานอิสลามประจำจังหวัดสงขลา 2549. ผู้ให้สัมภาษณ์,
24 กุมภาพันธ์ 2549

อิสมาแอล หมินหวัง ผู้จัดการโรงเรียนแสงธรรมวิทยามูลนิธิ จะนะ .2549. ผู้ให้สัมภาษณ์,
20 กุมภาพันธ์ 2549

อาหมัดรุชดี หีมพินิจ ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนดิวาลีอิสลาม จะนะ .2549. ผู้ให้สัมภาษณ์,
19 กุมภาพันธ์ 2549

สุสณี บินฮัจยีคอเนาะ ผู้จัดการโรงเรียนศาสนบำรุง จะนะ .2549. ผู้ให้สัมภาษณ์,
19 กุมภาพันธ์ 2549

ภาคผนวก ค

ตารางเทียบพยัญชนะอาหรับ-ไทย วิทยาลัยอิสลามศึกษา

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ا	อลีฟ	อ
ب	บาอ์	บ
ع	ฮัมชะฮุ	อ. (อ์ในกรณีเป็นตัวสะกดสุดท้าย)

ت	ต่า	ต
ث	ษ่า	ษ
ج	ญีม	ญ (จัญ ในกรณีเป็นตัวสะกด)
ح	हाँ	ห
خ	ค่อ	ค
د	ดาด	ด
ذ	ษาด	ษ
ر	ร่อ	ร
ز	ซาด	ซ
س	ซีน	ศ
ش	ชีน	ช
ص	ศอด	ศ
ض	ฎอด	ฎ
ط	ฏ่อ	ฏ
ظ	ซ่อ	ซ
ع	อัยนุ	อ
غ	ฆอยนุ	ฆ
ف	ฟ่า	ฟ
ق	กอฟ	ก
ك	กาฟ	ก
ل	ลาม	ล
م	มีม	ม
ن	นูน	น
ه	ฮออ	ฮ (ในกรณีเป็นตัวสะกดใช้ ฮ)
و	วาว	ว
ي	ย่า	ย
— (الفتحة)		— (ในกรณีมีตัวสะกด เช่น มัรวาน อาคัม

		๑) ะ, -าะ (อี ในกรณีมีตัวสะกด) ละสระ ในบางกรณี เช่น อี บนี ๑)
الكسرة		ิ
(الضمة)		ึ
(الفتحة الممدودة)		า (อ ในกรณีมีตัวสะกด เช่น อัลฟา รอบ๑)
الكسرة الممدودة		ิ
(الضمة الممدودة)		ึ
ال-الشمسية		อ-ตามด้วยพยัญชนะตัวแรกของคำ ต่อไป เช่น อัคคีน อักฎีน๑
ال-القمرية		อัล ตามด้วยคำต่อไปโดยไม่ต้องเว้น วรรค เช่น อัลกูราน อัลลอฮ์ อัลอิสลาม ๑

ตารางเทียบพยัญชนะอาหรับ-อังกฤษ

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
ا	ออีฟ	a
ب	บอ	b
ء	ฮัมชะฮ์	a, I, u
ت	ตอ	t
ث	ษอ	th
ج	จีม	j
ح	หออ	h
خ	คอ	kh
د	ดอล	d

ذ	ฆาด	dh
ر	ร้อ	r
ز	ซาด	z
س	ซีน	s
ش	ชีน	sh
ص	ศอด	ṣ
ض	ฎอด	ḍ
ط	ฏอ	ṭ
ظ	ซอ	ẓ
ع	อัยนุ	‘a, ‘I, ‘u
غ	ฆอยนุ	gh
ف	ฟา	f
ق	กอ	q
ك	กา	k
ل	ลาม	l
م	มีม	m
ن	นูน	n
و	ฮาว	w
و	วาว	h
ي	ยา	y

ภาคผนวก ง

Manuscript

**The Study of Islamic Legal Provisions And Its Implementation of Mahar : A
Case Study of Chana District, Songkhla Province**

Yakob Samerpop¹

Isma-ae Ali²

¹Graduate (Islamic Studies)

²Ph.D. (Fiqh), Assoc.Prof.

Department of Islamic Studies, College of Islamic Studies
Prince of Songkla University, Pattani Campus.

ABSTRACT

The objectives of this research are as follows. 1) to study Islamic law with regard to dowry as being practiced by Muslims at Chana district in Songkhla Province. 2) to discover the level of real practicability and implementation, by Muslims in the same area, of dowry in accordance with Islamic law relating to the dowry. 3) to find out the impacts of imposition of, or/and request for, dowry on Muslim in the district.

The research is a documentary as well as field study. In the documentary section, the researcher carried out the work relying on primary sources, such as the Holy Quran and the Hadith, and secondary sources, such as books, literatures, articles, etc., related to the subject in question. The researcher, in his field study, adopted a descriptive methodology with the help of surveys, questionnaires and interviews. The target group is 190 people in number consisting of Chairman of The Highest Islamic Committee of Songkhla province, administration of Islamic private schools, religious leaders, and mosque members at Chana district.

The result of this research are as follow:- 1) Muslims at Chana district generally have a low level of knowledge and understanding of the Islamic law regarding dowry. 2) Muslims abidance by the Islamic law related to payment of dowry, it was discovered that it (the abidance) is on medium level. 3) The request for payment of dowry before marriage has a very low level of impacts on Muslims at the Chana district.

**การศึกษานโยบายผู้ตีกฎหมายอิสลามและการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับมะฮัร : กรณีศึกษา
อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา**

ยะโกบ เสมอภพ¹

อิสมาแอ อาลี²

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท (อิสลามศึกษา)

² Ph.D. (Fiqh), รองศาสตราจารย์

ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ความเข้าใจต่อบทบัญญัติกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับมะฮัรของมุสลิมอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา 2) การปฏิบัติจริงของมุสลิมอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ตามบทบัญญัติของกฎหมายอิสลามเรื่องมะฮัร 3) ผลกระทบที่เกิดจากการเรียกค่ามะฮัรของมุสลิมอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารและวิจัยภาคสนาม โดยวิจัยเอกสารผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ ซึ่งเป็นเอกสารชั้นปฐมภูมิ นอกจากนั้นยังได้ศึกษาจากตำรากฎหมายอิสลามที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นเอกสารชั้นทุติยภูมิอีกด้วย การวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยสำรวจกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 190 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อิหม่ามและสัปบุรุษ

ผลการวิจัยพบว่า

1. มุสลิมอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติกฎหมายอิสลามเรื่องมะฮัรอยู่ในระดับต่ำ
2. มุสลิมอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีการปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลามเรื่องมะฮัรอยู่ในระดับปานกลาง
3. มุสลิมอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ได้รับผลกระทบที่เกิดจากการเรียกค่ามะฮัรอยู่ในระดับต่ำมาก

บทนำ

อัลลอฮ์ I ทรงสร้างสิ่งทั้งหลายในโลกนี้มาเป็นคู่ ๆ เพื่อสรรพสิ่งทั้งหลายจะได้ดำรงเผ่าพันธุ์ของตัวเองให้อยู่ในโลกนี้ได้ตามธรรมชาติของแต่ละสิ่งนั้นๆ แม้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่มีชีวิตที่ปราศจากดวงวิญญาณ เช่น ต้นไม้ใบหญ้าต่างๆ ก็สืบเผ่าพันธุ์ของตนตามความแตกต่างของเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมีย บรรดาสัตว์ทั้งหลายในทุกมุมโลกก็มีความแตกต่างในเพศผู้และเพศเมีย มีฤดูกาลเพรียกหาคู่ เพื่อแพร่หลายเผ่าพันธุ์ของตัวเองไปทั่วทุกมุมโลก มนุษย์ก็มีการสืบ

อย่างมีความสุขต่อไปดังคำตรัสของอัลลอฮฺ I ในอัลกุรอาน ความว่า “และจงให้แก่บรรดาหญิงซึ่งมะฮัรของนางด้วยความเต็มใจ แต่ถ้านางเห็นชอบที่จะให้สิ่งหนึ่งแก่พวกเจ้าจากมะฮัรนั้นแล้ว ก็จงบริโภคลงสิ่งนั้นด้วยความเอร็ดอร่อยและโอชา” (อันนิสาอฺ อายะฮฺที่ : 4)

บรรจง บินกาซัน (2542 (ก) : 86) กล่าวว่าในสมัยก่อนยุคอิสลามนั้น มะฮัรก็ถือเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับพิธีการสมรสในหมู่ชาวอาหรับและความสัมพันธ์ทางการสมรสที่ถูกต้องจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการจ่ายมะฮัรแล้วเท่านั้น ชาวอาหรับถือว่าการสมรสที่ไม่มีมะฮัรเป็นเรื่องน่าอายและผู้หญิงจะถูกมองว่าเป็นนางบำเรอ อย่างไรก็ตาม การให้มะฮัรในยุคก่อนอิสลามนั้น ชายจะให้มะฮัรแก่ผู้ปกครองของหญิง ซึ่งอาจจะบิดา พี่ชายหรือญาติที่ทำหน้าที่ปกครองดูแลโดยที่ผู้หญิงไม่มีสิทธิ์ได้รับอะไรเลย ดังนั้น การกระทำความผิดกล่าวจึงดูเหมือนการซื้อขายผู้หญิงและมะฮัรจึงเป็นเสมือนราคาของผู้หญิง ก่อนหน้าสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด p เพียงเล็กน้อยชาวอาหรับเริ่มมีการแบ่งมะฮัรบางส่วนให้แก่ผู้หญิงบ้างแล้ว แต่เมื่อมาถึงสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด p อิสลามได้กำหนดแนวปฏิบัติให้กับมุสลิมว่ามะฮัรไม่ใช่เป็นราคาของผู้หญิง หากแต่เป็นของขวัญหรือเป็นการปลอบขวัญตามกฎหมายฝ่ายหญิงที่จะเป็นเจ้าสาวมีสิทธิ์เรียกร้องโดยอัลกุรอานก็กำหนดเป็นเงื่อนไขไว้สำหรับชายที่จะต้องให้แก่หญิง ดังความหมายของอัลกุรอาน ความว่า “และจงให้แก่บรรดาหญิงซึ่งมะฮัรของนางด้วยความเต็มใจ” (อันนิสาอฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ : 4)

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่เรียบง่ายไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ เน้นความสามารถของมนุษย์ ในเรื่องของมะฮัรก็เช่นเดียวกันมีตัวบทบัญญัติที่เรียบง่ายและชัดเจน มะฮัรนั้นอิสลามได้กำหนดให้เป็นกรรมสิทธิ์ของหญิงที่สมรสโดยเฉพาะนางจะนำไปจัดการอย่างไรก็ได้ แต่ในบางครอบครัวที่พ่อแม่ไม่เข้าใจเรื่องของมะฮัรตามบทบัญญัติอิสลามต่างก็คิดว่าเป็นคำตอบแทนที่เขาทั้งสองได้เลี้ยงบุตรมาตลอดระยะเวลาก่อนสมรส ซึ่งเป็นการตีความเข้าใจมะฮัรที่ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติอิสลาม

มีคนจำนวนมากที่ถือว่าค่ามะฮัรคือค่าตัวของผู้หญิง และเชื่อว่าการเรียกร้องเอาค่ามะฮัรสูงๆ เป็นเกียรติและศักดิ์ศรีของวงศ์ตระกูล ด้วยเหตุนี้พวกเขาจึงต้องเรียกเอาค่ามะฮัรสูงเพื่อประกาศคุณค่าและศักดิ์ศรีของวงศ์ตระกูล และถือเป็นหน้าเป็นตาที่จะโอ้อวดกันในเรื่องชุดแต่งงานและเครื่องประดับบ้านเรือน ซึ่งค่ามะฮัรนั้นไม่ได้มีความหมายแต่อย่างใด นอกจากเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าชายมีความปรารถนาจริงใจที่จะสมรสและเป็นของขวัญเพื่อเป็นเกียรติแก่หญิงและเสริมสร้างความรักต่อการที่จะร่วมกันสร้างชีวิตคู่ที่มีเกียรติต่อไป (อรุณ บุญชม, ม.ป.ป. : 75)

ในบทบัญญัติของอิสลามเกี่ยวกับมะฮัร มีหะดีษบ่งบอกถึงเรื่องมะฮัรไว้อย่างชัดเจน เรียบง่ายและไม่ได้กำหนดเกินความสามารถของมุสลิม เพื่อมุสลิมทุกคนได้ยึดปฏิบัติและไม่ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องมะฮัร ดังที่ท่านเราะฮูล p ได้กล่าวไว้ ดังหะดีษต่อไปนี้ ความว่า “จากสะฮุล อิบน์ สะอูด เล่าว่า ท่านนบี p กล่าวกับชายคนหนึ่งว่า จงสมรสเถิด แม้จะด้วยมะฮัรที่เป็นแหวนเหล็กก็ตาม” (Bukhari : 5150)

เนื่องจากมุสลิมในยุคปัจจุบันไม่ค่อยให้ความสำคัญตามแนวทางอัลกุรอานและแนวทางของท่านเราะสูล ρ ที่ได้รายงานไว้ จึงก่อให้เกิดปัญหาเรื่องมะฮัรในสังคมชั้นจนกระทั่งชายหญิงบางคู่ไม่ได้สมรสกัน บางคู่ผู้หญิงถูกแปรสภาพเป็นสินค้าที่ต้องซื้อด้วยราคาแพง ทรัพย์สินและปริญญาที่หญิงได้มาถูกตีราคารวมกับมะฮัร จึงทำให้เรียกค่ามะฮัรสูง บางคู่ชายหญิงต่อรองราคากันราวกับซื้อสินค้า ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดผลเสียโดยตรงต่อครอบครัวแล้ว ยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมอีกด้วย นอกจากสาเหตุเรียกค่ามะฮัรสูงทำให้ผู้คนมีทัศนคติขยาดไม่ยอมสมรสกับสตรีมุสลิม จึงทำให้เกิดจุดหักเหที่ทำให้ ชายมุสลิมไปให้ความสนใจกับหญิงต่างศาสนา และหญิงมุสลิมะฮ์เกิดการน้อยใจอาจจะหนีตามชายต่างศาสนาซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างไม่รู้จบ ด้วยสาเหตุเรียกค่ามะฮัรสูงชายมุสลิมหากรักชอบหญิงมุสลิมะฮ์กันแล้วแต่ยังมีเงินทองไม่พอ พ่อแม่ไม่กล้าที่จะเข้าไปสู่ขอหรือไปสู่ขอแล้วแต่ค่ามะฮัรไม่พอ ก็ต้องรอไปจนกว่าจะหาเงินได้ครบจำนวน อาจเป็นเหตุซึ่งจะนำมาสู่ความเสื่อมเสียโดยการละเมิดบทบัญญัติ เช่น การผิดประเวณี ผู้สาวหรืออาจทำให้ทั้งสองต้องยกเลิกโครงการสมรสเพราะรอคอยไม่ไหวหรือทั้งสองอาจหนีตามกันไปทำการสมรสโดยที่พ่อแม่ไม่ได้รับรู้ ทำให้เสื่อมเสียวงศ์ตระกูลและผิดหลักการศาสนา

จากปัญหาดังกล่าวที่คุกคามไปทั่วทุกสังคมในยุคปัจจุบันผู้วิจัยเล็งเห็นว่าอำเภอจะนะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสงขลาที่มีประชากรนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ เมืองจะนะเป็นชุมชนที่มีลักษณะค่อนข้างมีการผสมผสานทางวัฒนธรรม และผู้คนเมืองนี้อยู่ในบริเวณรอยต่อของศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองและวัฒนธรรมในภาคใต้ โดยเฉพาะระหว่างนครศรีธรรมราช พัทลุงและสงขลา ซึ่งมีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวกับพุทธศาสนากับเมืองปัตตานี ซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญของการเผยแพร่วัฒนธรรมของศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวมลายู ประชาชนจะนะมีการผสมผสานปะปนกันระหว่างชาวพุทธกับชาวไทยมุสลิม (จะนะ เมืองสองวัฒนธรรม , 2542 :9)

เนื่องจากอำเภอจะนะจังหวัดสงขลาเป็นสถานที่ที่มีกลุ่มชนหลากหลายคืออพยพเข้ามาอาศัยอยู่จึงทำให้มีความแตกต่างกันในเรื่องของศาสนา วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี จากปัญหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติเรื่องมะฮัร ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการมะฮัร ปัญหาด้านอัตราการเรียกค่ามะฮัร ปัญหาเกี่ยวกับผู้มีสิทธิรับมะฮัรที่แท้จริง ปัญหาผลกระทบจากการเรียกค่ามะฮัรสูง ซึ่งก่อให้เกิด การไม่ตกลงในการสมรส นำไปซึ่งการผิดประเวณี หนีตามกันไปโดยไม่ได้สมรส มีหญิงสาวที่ไม่ได้สมรสมากขึ้นในสังคมมุสลิม เป็นต้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะศึกษาบทบัญญัติกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับมะฮัรกับการปฏิบัติจริงของมุสลิมในอำเภอจะนะ

จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับมะฮัรและแนวทางแก้ปัญหาครอบครัวและสังคมมุสลิมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบัญญัติกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับมะฮัร
2. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจต่อบทบัญญัติกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับมะฮัรของมุสลิมอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติจริงของมุสลิม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลามเรื่องมะฮัร
4. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการเรียกค่ามะฮัรของมุสลิม อำเภอ จะนะจังหวัดสงขลา

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

มะฮัรเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในกระบวนการสร้างครอบครัวใหม่ ถูกกล่าวไว้ในอัลกุรอานและปรากฏในสุนนะฮ์ของท่านเราะฮ์ลุ ρ เป็นสิ่งที่ควบคู่อยู่กับระบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัยตราบนับพันปี จากการศึกษาครั้งนี้จะได้รับความสำคัญและประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบถึงบทบัญญัติกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับมะฮัร
2. ได้ทราบถึงการปฏิบัติจริงของมุสลิมอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลาเกี่ยวกับมะฮัร
3. ได้ทราบถึงผลกระทบต่างๆ ที่เกิดจากสาเหตุของการเรียกค่ามะฮัรสูง
4. เป็นแนวทางในการปฏิบัติจริงเรื่องมะฮัรของมุสลิมในอำเภอจะนะจังหวัดสงขลา และตลอดทั้งมุสลิมทั่วไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้จะทำการศึกษาด้านกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเรื่องมะฮัรและการปฏิบัติจริงของมุสลิมอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ตลอดทั้งศึกษาผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการกำหนดค่ามะฮัรของมุสลิมอำเภอจะนะจังหวัดสงขลา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครอบครัวมุสลิมและ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกในพื้นที่อำเภอจะนะจังหวัดสงขลาซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา อิหม่ามประจำมัสยิด อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การปฏิบัติจริง หมายถึง การที่มุสลิมในอำเภอจะนะได้ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับเรื่องมะฮัร จะตรงตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลามที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ไม่ได้กำหนดไว้ก็ตาม
2. มะฮัร หมายถึง ทรัพย์สินที่ชายต้องมอบให้แก่หญิงอันเนื่องมาจากการสมรส ซึ่งทรัพย์สินเหล่านั้นจะเป็นกรรมสิทธิ์ของหญิงโดยเฉพาะ
3. ผู้มีสิทธิในเรื่องมะฮัร หมายถึง ผู้ที่มีสิทธิได้รับเงินค่ามะฮัรตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลามคือ ภริยาหรือผู้ที่ภริยาพึงพอใจที่จะมอบให้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1. ครอบครัวมุสลิมในเขตพื้นที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
2. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกซึ่งประกอบด้วย
 - 1) ประธานกรรมการอิสลามจังหวัดสงขลา
 - 2) อิมามมัศยิดในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
 - 3) ผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์ของครอบครัวมุสลิม จำนวน 160 คน กับกลุ่มตัวอย่างของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 190 คน

1. ครอบครัวมุสลิมในเขตพื้นที่อำเภอจะนะจังหวัดสงขลา จาก 4 ตำบล ๆ ละ 40 คน รวมทั้งสิ้น 160 คน ประกอบด้วย
 - 1.1 ตำบลบ้านนา เป็นตำบลที่อยู่ท่ามกลางความเจริญที่สุดในอำเภอจะนะ
 - 1.2 ตำบลสะพานไม้แก่น เป็นตำบลที่มีพื้นที่เพเป็นชนบท
 - 1.3 ตำบลจะโหนง เป็นตำบลที่ผสมผสานระหว่างไทยมุสลิมกับไทยพุทธ
 - 1.4 ตำบลนาทับ เป็นตำบลที่มีมุสลิมใช้ชีวิตวิถีแบบชาวประมง
2. ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา จำนวน 1 คน
3. ผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสงขลา จำนวน 5 คน ประกอบด้วย
 - 3.1 นาเสด เป็นแหละแหละ ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนตัสดีกีหะยะ
 - 3.2 อูสดี บินฮัจยีคอเนาะ ผู้จัดการโรงเรียนศาสนบำรุง

3.3 อิศมาแอล หมินหวัง ผู้จัดการโรงเรียนแสงธรรมวิทยามูลนิธิ

3.4 สะกะริยา สาเมื้อะ ครูใหญ่โรงเรียนจริยธรรมศึกษามูลนิธิ

3.5 อาหมัดรุชดี หีมพินิจ ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนคีนูลอิสลาม

4. อิหม่ามประจำมัสยิดในอำเภอจะนะจังหวัดสงขลาเฉพาะตำบลที่เจาะจง 4 ตำบล มัสยิดละ 1 คน จำนวน 24 มัสยิด รวม 24 คน ตามมัสยิดดังต่อไปนี้

4.1 ตำบลบ้านนามี 7 มัสยิด

4.2 ตำบลสะพานไม้แก่นมี 3 มัสยิด

4.3 ตำบลจะโหนงมี 3 มัสยิด

4.4 ตำบลนาทับมี 11 มัสยิดประกอบด้วย

รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 190 คน

เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบสอบถาม สำหรับครอบครัวมุสลิมในเขตพื้นที่อำเภอจะนะจังหวัดสงขลาอิหม่ามประจำมัสยิดในอำเภอจะนะจังหวัดสงขลา

2. การสัมภาษณ์ สำหรับประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสงขลา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูลทุกขั้นตอนด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2549 ผู้วิจัยสามารถสัมภาษณ์ได้ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม เอสพีเอสเอส ฟอรวินโดวส์ รุ่นที่ 13.0 (SPSS For Windows Version 13.0) มีลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

1. คำนวณสถิติภาคบรรยายของตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้สถิติดังนี้

1.1) ค่าความถี่ (Frequency)

1.2) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean)

1.3) ค่าร้อยละ (Percentage)

1.4) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. วิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อตอบ
วัตถุประสงค์การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 กลุ่มตัวอย่างสัปปุรุษทั้งหมด 160 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี เป็นเพศชาย สถานภาพสมรส มีรายได้ระดับต่ำกว่า 6,000 บาท การศึกษาสายสามัญสำเร็จ การศึกษาระดับประถม การศึกษาสายศาสนาสำเร็จการศึกษาระดับอิตาเลียและศึกษาระบบปอเนาะอย่างเดียว

1.2 กลุ่มตัวอย่างอิหม่ามทั้งหมด 24 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี มีรายได้ระดับต่ำกว่า 6,000 บาท มีการศึกษาศาสนาแบบปอเนาะอย่างเดียว มีระยะเวลาการศึกษา 10 ปีขึ้นไป และมีการศึกษาศาสนาในระบบโรงเรียนสำเร็จการศึกษาระดับมุดาว์สลิก

2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมะฮัร

ผลการวิจัยพบว่า มุสลิมอำเภอจะนะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติกฎหมายอิสลามเรื่องมะฮัรอยู่ในระดับต่ำ

3. การปฏิบัติจริงเกี่ยวกับมะฮัร

ผลการวิจัยพบว่า มุสลิมอำเภอจะนะมีการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับเรื่องมะฮัรอยู่ในระดับปานกลาง

4. ผลกระทบที่เกิดจากสาเหตุเรียกค่ามะฮัร

ผลการวิจัยพบว่า มุสลิมอำเภอจะนะได้รับผลกระทบจากสาเหตุเรียกค่ามะฮัรอยู่ในระดับน้อย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลเกี่ยวกับบทบัญญัติกฎหมายอิสลามและการปฏิบัติจริงเรื่องมะฮัรกรณีศึกษา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมะฮัร

ความรู้ความเข้าใจของชาวมุสลิมอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายอิสลามเรื่องมะฮัร ประเด็นความหมายของมะฮัรและสินสอดที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นน่าสนใจ คือ ทั้งสองเป็นชื่อที่ใช้เรียกกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยไม่ได้รู้ความหมายของ

มะฮัรกับสินสอดต่างกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งมะฮัร หมายถึง ทรัพย์สินที่ชายจำเป็นต้องมอบให้แก่ภริยา สาเหตุมาจากการสมรสหรือการร่วมประเวณี ส่วนสินสอด หมายถึง ทรัพย์สินที่ฝ่ายชายมอบให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองฝ่ายหญิง เพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส จะเห็นได้ว่ามะฮัร แตกต่างกับสินสอดอย่างชัดเจนที่ว่า เจ้าของมะฮัรเมื่อการสมรสเสร็จสมบูรณ์นั้น คือ ภริยาเพียงผู้เดียว ซึ่งผู้ปกครองของนางไม่มีสิทธิในมะฮัรหากไม่ได้รับการอนุมัติจากนาง ส่วนสินสอดนั้นเมื่อการสมรสเสร็จสมบูรณ์ เจ้าของสินสอดคือผู้ปกครองของภริยา ซึ่งภริยาเองไม่มีสิทธิในสินสอดเลย โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าใจว่ามะฮัรคือคำภาษาอาหรับที่อิสลามใช้เรียก และเข้าใจว่าสินสอดคือคำภาษาไทยที่ผู้นับถือศาสนาพุทธใช้เรียก โดยทั้งสองคำนี้มีความหมายเหมือนกัน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าใจว่ามะฮัรเป็นสินสอด มากกว่าผู้ที่มีความเข้าใจว่าสินสอดเป็นมะฮัร หมายความว่า มีผู้เข้าใจว่ามะฮัรคือทรัพย์สินที่ตกเป็นของบิดามารดามากกว่า มีผู้เข้าใจว่ามะฮัรคือทรัพย์สินของภริยาโดยที่บิดามารดาไม่มีสิทธิ

เนื่องจากในอำเภอจะนะ มีชาวมุสลิม และชาวพุทธ อาศัยอยู่ร่วมกันในแต่ละหมู่บ้าน สิ่งที่เคยปฏิบัติและเคยเรียกกันมาเกี่ยวกับเรื่องการสมรสก็ปฏิบัติกันเป็นประเพณี อาทิเช่น เรื่องขันหมาก มะฮัรก็เช่นเดียวกันมีประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้ถึงที่มาและความหมายที่แท้จริงของมะฮัร และสินสอด แต่ความเป็นเอกลักษณ์ของชาวมุสลิมแม้จะอยู่ร่วมกันกับศาสนิกอื่น ยังคงไว้ซึ่งความเป็นมุสลิมที่อยู่ในหลักศาสนา แม้ว่าการอยู่ร่วมกับต่างศาสนิกจะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับศาสนา และประเพณี แต่ก็ไม่ได้เป็นปัญหาซึ่งก่อให้เกิดความแตกแยกระหว่างศาสนา เป็นเพียงแค่ปัญหาปลีกย่อยซึ่งในที่สุดกลุ่มชนที่เป็นมุสลิมก็สามารถมีความเข้าใจในศาสนาและประเพณีของต่างศาสนิกได้ ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2531) ทำวิจัยเรื่อง “กลุ่มชาติพันธุ์: ชาวไทยมุสลิม” พบว่า ศาสนาอิสลามได้เข้าสู่ดินแดนประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย ทางด้านอาณาจักรปัตตานี จนในปัจจุบันนี้มุสลิมก็ดำรงอยู่ในประเทศไทย โดยถูกจัดว่าเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมไทย แต่หากพิจารณาเฉพาะบริเวณ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วจะพบว่า มุสลิมจะกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่บริเวณนั้น แต่อย่างไรก็ดีแล้วแต่มุสลิมได้ถูกจัดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในสังคมไทยที่มีความแตกต่างที่เด่นชัดมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ความแตกต่างดังกล่าวนี้มักนำมาซึ่งความขัดแย้ง และนำไปสู่ปัญหาที่เรียกว่า ปัญหาชนกลุ่มน้อย ซึ่งมักมีที่มาจากปัจจัยต่าง ๆ คือ ความแตกต่างทางศาสนา วัฒนธรรม เชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้มีสิทธิในมะฮัร สิทธิในมะฮัรที่แท้จริงนั้นเป็นของบุตรสาว นางมีสิทธิที่จะให้ใครและเอาไปทำอะไรก็ได้ในสิ่งที่ไม่ผิดต่อบทบัญญัติศาสนา ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ I ในอัลกุรอาน ความว่า “และจงให้แก่บรรดาหญิงซึ่งมะฮัรของนางด้วยความเต็มใจ แต่ถ้านางเห็นชอบที่จะให้สิ่งหนึ่งแก่พวกเจ้าจากมะฮัรนั้นแล้ว ก็จงบริโภคลงมันด้วยความเอร็ดอร่อยและ

โอบา” (อันนิสาอฺ อายะฮฺที่ : 4) และอัลลอฮฺ I ตรัสในอัลกุรอาน ความว่า “ดังนั้นจงสมรสกับพวกนางด้วยการอนุมัติจากผู้เป็นนายของพวกนาง และจงให้แก่พวกนางซึ่งสินตอบแทนของพวกนางโดยชอบธรรม” (อันนิสาอฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่: 25)

แต่หลักการดังกล่าวตั้งแต่มีพิธีการมาสู่ขอ จนกระทั่งเสร็จพิธีการสมรส เรื่องสิทธิในมะฮัรไม่ค่อยจะมีการอธิบายชี้แจงให้กับบุตรสาวทราบ พร้อมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีการจัดงานวะลิมะห์ (งานสมรส) จำเป็นจะต้องมีค่าใช้จ่าย มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยคิดที่จะใช้ค่ามะฮัรเป็นการลงทุนในการจัดงานวะลิมะห์และหวังในผลกำไรที่จะได้รับ ความมีเกียรติในงานที่จัดขึ้นอย่างหรูหรา ถึงแม้จะรู้ถึงสิทธิในมะฮัรดีว่าเป็นของใครแต่ก็ต้องทำไปตามค่านิยมของชุมชน ในการปฏิบัติตามค่านิยมของมุสลิมนั้น ต้องมีกรอบศาสนามาเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติด้วยสอดคล้องกับ อะหมัด ยี่สุนทร (2546) ทำวิจัยเรื่อง “ การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนา ค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ” พบว่าค่านิยมของมุสลิมที่ถูกต้องมีรากฐานจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม อัลกุรอาน และปฏิบัติแบบอย่าง ศาสดาที่ประกอบด้วย หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรมข้อปฏิบัติและข้อห้ามเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และ บรรจง บินกาซัน (2542. (ข)) ที่ว่าค่านิยมทางสังคมที่อิสลามสร้างขึ้นและต้องการที่จะเห็นมันสถิตอยู่ในสังคมมนุษย์ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ครอบคลุมสังคมทั้งหมด ประกอบด้วยความร่วมมือในการประกอบคุณงามความดี ความเป็นมิตรภาพ ไม่คิดร้ายซึ่งกันและกัน

2 ด้านการปฏิบัติจริงตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับมะฮัร

ประเด็นการกำหนดอัตรามะฮัร ประชาชนส่วนใหญ่ยึดปฏิบัติในการกำหนดอัตรามะฮัร โดยนำเอาวงศ์ตระกูล ฐานะทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษา มาพิจารณา ดังอัลหะดีษ เล่าจากอะบูฮุรَيْرَةَ ระบุว่า “สตรีนั้นจะได้รับการสมรสด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ เพราะทรัพย์สินของนาง เพราะสายตระกูลของนาง เพราะความสวยงามของนางและเพราะการมีศาสนาของนาง ดังนั้นเจ้าจึงต้องเอาสตรีที่มีศาสนาและเจ้าจะประสบกับความสำเร็จ” (Ibn Majah : 1518)

เป็นการส่งเสริมให้มุสลิมไม่ต้องไปสมรสกับชนต่างศาสนิก เมื่อมีการพิจารณาถึงวงศ์ตระกูลและไม่มีการกำหนดอัตรามะฮัรสูงเกินไป เมื่อพิจารณาด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งการเรียกมะฮัรสูงนั้นจะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสังคม และการเรียกมะฮัรน้อยเกินไปก็ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสังคมได้เช่นกัน นั่นคือทำให้เกิดการหย่าร้างง่ายขึ้น ดังนั้นการกำหนดมะฮัรตามรูปแบบอิสลามช่วยขจัดปัญหาทางสังคมได้ แม้ว่าปัจจุบันสภาพสังคมมุสลิมกำลังถูกรุมเร้าด้วยกระแสวัตถุนิยม ค่านิยม

ของตะวันตกได้แพร่หลายโดยผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เพื่อล่อลวงให้มุสลิมกลุ่มหลงต่อค่านิยมของตะวันตกที่มีลักษณะเป็นวัตถุนิยม แต่สำหรับมุสลิมที่มีความศรัทธาอย่างเคร่งครัด ระบบเศรษฐกิจที่เน้นวัตถุนิยมไม่สามารถลบล้างความศรัทธาและการปฏิบัติต่อหลักการศาสนาได้ สอดคล้องกับ คลมนรจนันท์ บากา (2523) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อทางศาสนาและผลกระทบที่มีต่อลักษณะสังคม เศรษฐกิจ และแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวพุทธและชาวมุสลิมในชนบท กรณีศึกษา อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา” งานวิจัยชิ้นนี้ได้ข้อสรุปว่า แม้ภาวะเศรษฐกิจจะบีบบังคับให้ศาสนิกจำนวนมาก ไม่ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาที่นับถืออยู่ แต่ยังมีศาสนิกชนบางกลุ่มที่ยังคงเคร่งครัดพยายามดำเนินชีวิตที่ไม่ขัดต่อคำสอนของศาสนา ศาสนิกกลุ่มนี้แม้มีจำนวนน้อย แต่ก็เป็นตัวอย่งชี้ให้เห็นว่า ภาวะทางเศรษฐกิจไม่จำเป็นต้องมีอิทธิพลเหนือความเชื่อทางศาสนา

การปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการจัดการมะฮัร โดยมอบมะฮัรให้กับบุตรสาว ไม่เอาค่ามะฮัรของบุตรสาวมาใช้จ่ายส่วนตัว หรือมาใช้จ่ายในการจัดงานวาถิมะห์ เพราะเป็นข้อกำหนดของกฎหมายอิสลาม ดังอัลลอฮฺ I ตรัสในอัลกุรอาน ความว่า “ดังนั้นจงสมรสกับพวกนางด้วยการอนุมัติจากผู้เป็นนายของพวกนาง และจงให้แก่พวกนางซึ่งสินตอบแทนของพวกนางโดยชอบธรรม” (อันนิสาอฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ : 25)

ในยุคสมัยวัตถุนิยม มนุษย์มีการแข่งขันในเรื่องวัตถุ ความมีหน้ามีตาในสังคม ในการปฏิบัติบทบัญญัติกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับผู้มีสิทธิในมะฮัร ก็มีส่วนได้รับผลกระทบไปด้วยในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นองค์กรหรือผู้นำศาสนา มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมด้านการศึกษา เน้นภาคปฏิบัติต่อบทบัญญัติศาสนา อิหม่ามสมควรที่จะมีบทบาทในการผลักดันให้ชุมชนในหมู่บ้านให้มีความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนา เพราะมุสลิมทุกคนถูกปลูกฝังให้มีความยึดมั่นกับหลักศาสนาและอิหม่ามคือผู้ที่มีการปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนาและเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชนพร้อมทั้งเป็นผู้ที่ชุมชนไว้วางใจในความเป็นผู้นำด้านศาสนา วัฒนธรรม และการพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จูไรดีร์ สวีตดิภาพ (2531) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ชุมชนกับความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของชาวไทยมุสลิม : ศึกษากรณีโดยมุสลิม อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช , ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนที่เป็นชาวไทยมุสลิมมีความผูกพันยึดมั่นในศาสนาอย่างมีนัยสำคัญและผลงานวิจัยของ พิสมัช อาซาไนห์ (2529) ทำการศึกษาเรื่อง “ การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเกี่ยวกับการแต่งงานระหว่างกัมภีร์พระเวทกับอัลกุรอานและหะดีษ” ผลการวิจัยพบว่า อิหม่ามเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสอนและหลักการทางศาสนาอย่างเคร่งครัด และยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 37 ที่บัญญัติอำนาจหน้าที่ของอิหม่ามไว้ดังต่อไปนี้

- 1) ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
- 2) ปกครองดูแลและแนะนำเจ้าหน้าที่ของมัสยิดให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เรียบร้อย
- 3) แนะนำให้สัปบุรุษประจำมัสยิดปฏิบัติให้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามและกฎหมาย

4) อำนวยความสะดวกแก่มุสลิมในการปฏิบัติศาสนกิจ

5) สั่งสอนและอบรมหลักธรรมทางศาสนาอิสลามแก่บรรดาสัปบุรุษประจำมัสยิด น่าจะเป็นผลประโยชน์มาก หากอิหม่ามทุกมัสยิดได้ปฏิบัติตามหน้าที่ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องมะฮัรที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน และส่งเสริมไม่ให้สัปบุรุษกลุ่มหลงตามกระแสนิยม ไม่ตีความหมายมะฮัรเป็นสินสอด โดยเข้าใจว่ามะฮัรกับสินสอดนั้นเป็นประเภทเดียวกันก็จะเป็นสิ่งที่ชายต้องจ่ายให้กับผู้ปกครองของฝ่ายหญิงเพื่อเป็นการตอบแทนค่าเลี้ยงดู และมีบางกลุ่มที่นำมะฮัรมาลงทุนในการจัดงานวาสิมะห์ หรือเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว ยึดตามกระแสนิยม เพราะอำเภอจะนะจะมีทั้งชาวพุทธและชาวมุสลิมอาจจะมีความกลมกลืนด้านวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ อะหมัด ยีสุนทรง (2546) ทำวิจัยเรื่อง “ การนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาค่านิยมสำหรับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับสมบูรณ์แบบ” พบว่า ในสังคมหนึ่ง ๆ ย่อมมีวัฒนธรรมเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตโดยรวม แต่ทั้งนี้เนื่องจากสังคมนั้นประกอบขึ้นด้วยกลุ่มคนมากมาย ยิ่งสังคมมีขนาดใหญ่ผู้คนมีจำนวนมาก มีอาณาบริเวณกว้างขวาง ก็ยังมีโอกาสให้แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างในวิถีการดำเนินชีวิต ธรรมเนียมประเพณี ความคิด ความเชื่อ อาจแตกต่างออกไปด้วย เนื่องจากการรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามา พร้อมทั้งอำเภอจะนะมีขนบธรรมเนียมประเพณีในการจัดงานวาสิมะห์ในรูปแบบที่ไม่หรุเกินไป ซึ่งในการจัดงานแต่ละครั้งไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย ไม่ว่าจะเป็นอาหารสถานที่ และอื่นๆ จึงไม่ค่อยเกิดปัญหาในการเอาค่ามะฮัรมาลงทุนในการจัดงานวาสิมะฮ์

การปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการคืนมะฮัร กรณีที่ขาดจากการสมรสก่อนการร่วมประเวณีหรือหลังจากการร่วมประเวณี และกรณีการคืนสิ่งเพิ่มจากมะฮัร การปฏิบัติในกรณีต่าง ๆ นั้นได้ปฏิบัติตามผลการตัดสินแต่ละปัญหาของผู้นำศาสนาและได้ยึดถือกันมา โดยสามีมักหย่าร้างภริยาก่อนการร่วมประเวณี สามีมิสิทธิ์เรียกค่ามะฮัรคืนจากภริยาได้เพียงครึ่งหนึ่งจากจำนวนมะฮัรทั้งหมดที่ระบุในสัญญาสมรส และในกรณีที่มีการหย่าร้างของสามีก่อนหลังจากทั้งสองได้ร่วมประเวณีกัน สามีมิสิทธิ์เรียกมะฮัรคืนได้เลย ดังอัลลอฮ์ I ตรัสในอัลกุรอาน ความว่า “และถ้าหากพวกเจ้าหย่าพวกนางก่อนที่พวกเจ้าสัมผัสพวกนาง โดยที่พวกเจ้าได้กำหนดมะฮัรแก่นางแล้ว ก็จงให้แก่นางครึ่งหนึ่งของสิ่งที่พวกเจ้ากำหนดไว้” (อัลบะเกาะเราะฮ์ ส่วนหนึ่งของอายะฮ์ที่ : 237)

ผู้นำศาสนาไม่ว่าจะเป็นอิหม่ามหรือประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดต่างก็ยึดบทบัญญัติของศาสนาเป็นหลักในการตัดสินปัญหาเพื่อให้วัฒนธรรมและสังคมมุสลิมได้อยู่ใน

กรอบของศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ อับดุลรอซิด เจมะ (2542) “ระบบสังคมอิสลามนั้น สถาบันทางสังคมทุกสถาบัน จะต้องอยู่ภายใต้สถาบันศาสนา และยึดศาสนาเป็นหลักในการดำเนินงาน ว่าเป็นสถาบันทางนามธรรม เช่น วัฒนธรรมประเพณี แบบฉบับแห่งพฤติกรรมทั้งหมดต้องอยู่ภายใต้กรอบของอิสลาม” และเพื่อให้สังคมรู้ถึงเป้าหมายของการสมรสที่แท้จริงเกี่ยวกับสิ่งที่ภริยามีสิทธิ์ในมะฮัรตามกรณีที่ศาสนากำหนด การสมรสมีเป้าหมายที่ต้องการให้ทั้งคู่มีความเสียสละและความยุติธรรมในสิ่งที่ศาสนากำหนด และถือสิทธิ์ต่าง ๆ ในสิ่งที่ศาสนากำหนดไม่ละเมิดบทบัญญัติเพื่อเป็นการเยียวยาให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพราะสังคมกับครอบครัวเป็นสิ่งที่คู่กันเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ อารง สุทธาศาสน์ (2543) ว่า ครอบครัวกับสังคมเปรียบเสมือนต้นไม้กับป่า สิ่งใดเกิดขึ้นกับต้นไม้แต่ละต้น ย่อมส่งผลกระทบต่อป่าไม่มากก็น้อย และในทางกลับกันความเป็นไปของป่าโดยรวมก็จะส่งผลกระทบต่อต้นไม้ในทางใดทางหนึ่ง เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับครอบครัว ผลกระทบต่อกันจะมีอยู่เสมอ จึงได้กำหนดมาตรการและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งครอบครัวที่สมบูรณ์ประสบความสำเร็จและมีปัญหาน้อยที่สุด

3. ด้านผลกระทบที่เกิดจากการเรียกค่ามะฮัรสูง

ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปจากการเรียกค่ามะฮัรสูง คือมีการต่อรองอัตรามะฮัรก่อนมีการสมรส ซึ่งปัญหาการต่อรองอัตรามะฮัรส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับกลุ่มชนที่มีการเรียกอัตรามะฮัรระดับไม่สูงและไม่ต่ำเกินไป ทั้งที่อิสลามไม่ส่งเสริมให้เรียกค่ามะฮัรสูงเกินความสามารถที่ฝ่ายชายจะรับได้ จะนำมาซึ่งปัญหาการต่อรองและนำไปสู่การไม่ตกลงสมรส

สาเหตุที่เกิดการเรียกค่ามะฮัรสูง เนื่องจากประชาชนบางส่วนกลุ่มหลงต่อกระแสนิยมต่างศาสนิก ที่นิยมเรียกอัตรามะฮัรสูงเกินความเป็นจริงที่สังคมทั่วไปยอมรับได้ โดยยึดค่านิยมตามวัฒนธรรมตะวันตก สอดคล้องกับผลการวิจัยของอิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต (2548) ที่ว่า “สนับสนุนสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็งโดยการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวทางที่ถูกต้อง ดูแลวัยรุ่นที่อยู่ร่วมกันโดยไม่สมรสตามกระแสวัฒนธรรมตะวันตก” ทั้งที่อำเภอจะนะมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายคลึงกับจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีแบบอิสลามเป็นส่วนใหญ่และมีความเคร่งครัดต่อหลักการศาสนา ด้วยอำเภอจะนะมีขนบธรรมเนียมประเพณีดังกล่าว จึงทำให้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียกค่ามะฮัรสูงที่เกิดจากการลุ่มหลงต่อค่านิยมตะวันตกและค่านิยมต่างศาสนิกอยู่ในระดับน้อยมาก

จากปัญหาการต่อรองเกี่ยวกับอัตรามะฮัร และฝ่ายหญิงเรียกค่ามะฮัรสูงเพราะตามค่านิยมตะวันตกและค่านิยมของต่างศาสนิก จึงก่อให้เกิดการไม่ตกลงสมรสของหนุ่มสาวในสังคม ปัญหาที่ตามมาก็คือ การมีสาวโสดและชายโสดในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น ทั้งที่ศาสนาอิสลามมีการส่งเสริมให้มุสลิมและมุสลิมะฮ์ที่มีความพร้อมให้มีการสมรส เพื่อที่ทั้งสองจะได้มีลูกหลานไว้สืบสกุล ใช้

ชีวิตคู่อย่างมีความสุข พร้อมจะช่วยสร้างสังคมให้ดีขึ้น ดังคำตรัสของ อัลลอฮฺ I ในอัลกุรอาน ความว่า “และจงให้พวกเจ้าสมรสกับผู้เป็นโสดในหมู่พวกเจ้า และกับคนดี ๆ จากปวงบ่าวผู้ชาย ของพวกเจ้าและบ่าวผู้หญิงของพวกเจ้า หากพวกเขาอยากจนอัลลอฮฺ I ทรงให้พวกเขาร่ำรวยขึ้นจากความโปรดปรานของพระองค์และอัลลอฮฺ I เป็นผู้กว้างขวางและรอบรู้” (อันนุร อายะฮฺที่ : 32)

สาเหตุจากการเรียกมะฮัรสูง ทำให้ในหมู่บ้านเป็นที่เลื่องลือเรื่องการเรียกมะฮัรสูง จนกระทั่งชนบางกลุ่มไม่คิดที่จะทำการสู่ขอ เพราะกลัวจะเกิดปัญหาแบกรับค่ามะฮัรไม่ไหว ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาของสังคมตามมาทีหลังในรูปแบบของการต้องกู้ยืมเงิน จำนวนที่ดิน จำนวนทองคำ หรือสิ่งมีค่าต่าง ๆ หรือบางครั้งต้องขายสิ่งของที่มีค่าที่เป็นมรดกตกทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพื่อนำมาเป็นค่ามะฮัร เพื่อที่จะปกป้องและรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีของตัวเองและวงศ์ตระกูล ไม่ให้สังคมวิพากษ์วิจารณ์วงศ์ตระกูลว่าไม่มีความพร้อม ไม่มีทรัพย์สมบัติ ไม่มีเกียรติในสังคม แต่ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นน้อยมากในสังคมปัจจุบัน

การเรียกมะฮัรสูงยังก่อให้เกิดปัญหาการหนีตามกันโดยที่พ่อแม่ไม่ได้รับรู้ โดยไปใช้ชีวิตแบบหนุ่มสาว ซึ่งก่อให้เกิดการผิดประเวณีอันเป็นการละเมิดบัญญัติของอิสลามอย่างชัดเจน ดังคำตรัสของอัลลอฮฺ I ชูเราะฮฺอัลอิสรอ อายะฮฺที่ 32 ความว่า “และพวกเจ้าจงอย่าเข้าใกล้การผิดประเวณี แท้จริงมันเป็นสิ่งที่ชั่วช้า และวิถีทางที่เลวร้าย”

ซึ่งการผิดประเวณีนั้นศาสนาอิสลามห้ามอย่างเด็ดขาด และได้กำหนดการลงโทษอย่างชัดเจนดังคำตรัสของอัลลอฮฺ I ชูเราะฮฺอันนุร อายะฮฺที่ 2 ความว่า “หญิงละเมิดประเวณีและ ชายละเมิดประเวณี พวกเจ้าจงโบยแต่ละคนในสองคนนั้นคนละหนึ่งร้อยที และอย่าให้ความสงสารยับยั้งการกระทำของพวกเจ้าต่อคนทั้งสองนั้น ในบัญญัติของอัลลอฮฺ I เป็นอันขาด หากพวกเจ้าศรัทธาต่ออัลลอฮฺ I และวันปรโลก และจงให้กลุ่มหนึ่งบรรดาผู้ศรัทธาเป็นพยานในการลงโทษเขาทั้งสอง”

จากปัญหาการที่หนุ่มสาวคิดว่าการหนีตามกันเป็นวิธีการที่ช่วยลดหย่อนค่าอัตรามะฮัรได้ เพราะจะทำให้พ่อแม่ยอมรับพวกเขาทั้งสองโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ แต่บางครั้งก็ทำให้ปัญหายิ่งทวีคูณมากขึ้น เมื่อทั้งสองครอบครัวตกลงอัตรามะฮัรไม่ได้ ฝ่ายญาติผู้หญิงก็ยิ่งทวีคูณอัตรากการเรียกมะฮัร บางครั้งถึงกับมีข้อพิพาท ซึ่งก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทระหว่างสองครอบครัว ยิ่งไปกว่านั้นทำให้เกิดคูกรณีระหว่างสองตระกูลเป็นการเพิ่มศัตรูในวงกว้างขึ้น เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงกับหลักการอิสลาม ทั้งที่อิสลามส่งเสริมให้เรียกมะฮัรน้อย หรือให้เรียกมะฮัรที่มีความสมดุลระหว่างสามีภรรยา เพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาในสังคม แต่ปัญหาดังกล่าว เกิดขึ้นในสังคมน้อยมาก

ข้อเสนอแนะ

สำหรับไปประยุกต์ใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่ามุสลิมในพื้นที่ต่างๆของอำเภอจะนะ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องมะฮัรอยู่ในระดับต่ำ ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องมะฮัรให้ทั่วถึงเพื่อจะได้นำมาปฏิบัติใช้ได้ถูกต้อง

2. สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลาควรจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับเรื่องมะฮัรให้กับอิหม่ามเพื่อนำไปเผยแพร่ให้กับสับบุรุษ

3. ผู้นำศาสนาทุกระดับและครูสอนศาสนา ควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องมะฮัรแก่มุสลิมในพื้นที่ที่ตัวเองรับผิดชอบ

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยในกลุ่มประชากรที่แตกต่างออกไป เช่น กลุ่มประชากรในจังหวัดภาคใต้ตอนบนหรือภาคอื่น ๆ ที่มีประเพณีแตกต่างจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

เอกสารอ้างอิง

ฎ็อบรอนีย์ บิลลาเต๊ะ, 2542. สายรักสายชีวิต : พิมพ์ลักษณ์.

บรรจง บินกาซัน, 2542. (ก) สารานุกรมอิสลามฉบับเยาวชน และผู้เริ่มสนใจ : อัลอะมีน.

-----, 2542. (ข) อิสลาม: สำหรับผู้เริ่มสนใจในศาสนาอิสลาม. เจริญวิทยา : กรุงเทพฯ.

อัปดุลรอซิด เจมะ, 2542. สังคมอิสลาม. ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ : วิทยาเขตปัตตานี.

อิสมาแอ อาลี. 2545. กฎหมายอิสลามเบื้องต้น. วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขล

นครินทร์ : วิทยาเขตปัตตานี.

อรุณ บุญชม. ม.ป.ป. อัลฟิกฮ์ (นิติศาสตร์อิสลาม) เล่ม 4. สำนักงาน ส. วงเสงี่ยม : กรุงเทพฯ.

al-Dardir, Abu al-Barakat. 1392. al-Sharh al-Saghir 'Ala Aqrab al-Masalik Li Dardir.

(الشرح الصغير على أقرب المسالك للدردير). Misr : Dar al-Ma'arif.

Ibn Hazm. n.d. al-Muhalla. (المحلى). Bayrut : al-Nashr wa al-Tawgi'.

al-Nasa'I, Abu Abd al-Rahman Ahmad Ibn Shu'ayb. 1991. Sunan al-Nasa'i. (سنن النسائي)

Bairut : Dar al-Kutub.

al-Nawawi, Muhyiddin Sharf al-Din. 1996. al-Majmu' Sharh al-Muhadhdhab. (المجموع شرح)

(المهذب). Bairut : Dar al-Fikr..

Nuruddin Abdullah, Dagorha. 1998. **Dakwah Islamiah diselatan Thailand satu kajian tentang perkembangannya Antara Tahun 1960-1991__ Med Thesis University.**
Malaya : Malaysia.

al-Qaradawi, Yusuf. 1996. **Fiqh al-zakat.** (فقه الزكاة). : al-Mu‘assasah al-Risalah.

บุคลากรกรม

วิสุทธิ์ บิลล่าเต๊ะ, กรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา .2547. ผู้ให้สัมภาษณ์ ,

15 กรกฎาคม 2547

อะห์มัด สาดิ, โต๊ะครูปอเนาะอันนีซอมียะฮ์อัลอิสลามียะฮ์ จะนะ .2547. ผู้ให้สัมภาษณ์,

16 กรกฎาคม 2547